Nyere språklitteratur

PUBLIKASJONER FRA SPRÅKNEMNDENE

Dansk Sprognævn: Årsberetning 1981 med 27 sider spørgsmål og svar. Gyldendal, København 1982. 48 s.

Den nye bekendtgørelse om Dansk Sprognævn, Ministeriet for Kulturelle Anliggenders bekendtgørelse nr. 563 af 26. november 1981, er optrykt i denne årsberetning.

Fréttabréf Íslenskrar málnefndar er et nytt meldingsblad som Íslensk málnefnd gir ut. Bladet kom ut med to nummer i 1982, hvert på 20 sider. Det første nummeret inneholder blant annet en orientering om den islandske språknemnda, en artikkel om en islandsk ordbank, en oversikt over terminologiarbeid på Island og de nordiske språknemndenes samarbeid. Forfatteren til samtlige artikler i det første nummeret er bladets redaktør, Baldur Jónsson, som også er formann i Íslensk málnefnd. Det andre nummeret av meldingsbladet inneholder en artikkel om terminologiarbeid og termbanker i Norden av Sigrún Helgadóttir og noen mindre artikler av redaktøren, blant annet om nye ord som Íslensk málnefnd har anbefalt, og en rapport om det nordiske språkmøtet på Røros i 1982. Fréttabréf Íslenskrar málnefndar blir sendt gratis til islandske morsmålslærere og språkforskere, medlemmer av terminologiutvalg, samtlige representanter i Alltinget og en del offisielle institusjoner, biblioteker, massemedier o.l. Opplaget er på 1 000 eksemplarer.

Kielikello, Finska språkbyråns informationsskrift, har utgivits med två nummer 1982. I nummer 1 behandlas utvecklingen av det finska talspråket, uttalet av främmande namn samt ett antal ord, uttryck och ordböjningsfrågor. Nummer 2 innehåller en presentation av regeringens beslut om förbättrat myndighetsspråk, en teleordlista uppgjord av Centralen för teknisk terminologi samt ett antal artiklar och rekommendationer rörande språkriktighetsfrågor (bl.a. alltför tunga participattribut och olika sätt

att uttrycka nödvändig handling). Kielikello distribueras gratis till bl.a. stora delar av den offentliga förvaltningen.

Norsk språkråd: Norsk språk i dag. Rapport frå ein konferanse på Lysebu 9.–10. november 1981, arrangert av Norsk språkråd. Føremålet med konferansen var å få drøfta tiltak for å betre språkbruken på ulike felt, og å prøve å gjere fleire kjende med det rådgivingsarbeidet Norsk språkråd driv. Dei fleste av deltakarane på konferansen representerte difor organisasjonar og institusjonar som Språkrådet tidlegare ikkje har hatt så mykje kontakt med. Rapporten inneheld innleiingane og kommentarinnlegga på konferansen, saman med eit referat frå debatten. Av innleiingane kan vi nemne: *Eyvind Fjeld Halvorsen:* "Holdninger til språket: Hvem påvirker hvem? Tradisjonen som normerings- og påvirkningsfaktor", *Helge Omdal:* "Språkholdninger og massemedier", *Erling Indreeide:* "Eit psykologisk og kommunikasjonsteoretisk syn på språkhaldningar slik dei kjem til uttrykk i Noreg i dag", *Finn-Erik Vinje:* "Sjargong, motespråk og fremmedord i presse og kringkasting", *Jan Olav Fretland:* "Språket i offentleg administrasjon, eller katta i skåpet", *Inger Lorange Figved:* "Språkarbeid i forvaltningen".

Norsk språkråd: Råd om språk. J.W. Cappelens Forlag 1983. 176 s. I denne boken har sekretariatet i Norsk språkråd samlet en del av de språkspørsmålene sekretariatet har svart på i årenes løp. Noen av spørsmålene har vært tatt opp i meldingsbladet *Språknytt,* andre har sekretariatet svart på i brev eller over telefon. De fleste spørsmålene gjelder språkriktighet, men her er også mange spørsmål om hva ord og uttrykk betyr, eller hva de kommer av. Spørsmålene er ordnet alfabetisk, men under hver overskrift blir i mange tilfeller beslektede ord eller uttrykk omtalt. Her er også noen lengre artikler, for eksempel om den nye bokmålsrettskrivningen, om bruken av *da* og *når,* om genitiv av spørrepronomenet *hvem.* Under overskriften *målbruk i offentleg teneste* er hele teksten til den loven som regulerer forholdet mellom bokmål og nynorsk i statstjenesten (lov av 11. april 1980) gjengitt. Boken har et fyldig stikkordregister.

Norsk språkråd. Årsmelding 1982. Årsmeldingen gir en oversikt over Norsk språkråds virksomhet i 1982 og inneholder lov og vedtekter for Norsk språkråd.

Serien *Skrifter utgivna av Svenska språknämnden:*
Nr 71 *Språk i Norden 1982.* Årsskrift för de nordiska språknämnderna och Nordiska språksekretariatet. 1982.

Språkbruk är den finlandssvenska språkvårdens informationsblad och ges ut av Svenska språkbyrån i Finland. Det första numret kom ut 1981 och 1982 utgavs bladet med två nummer. Nummer 1 innehöll bl.a. en artikel av Christer Laurén om språknormer och ett par artiklar av Mikael Reuter som hänför sig till svårigheter vid översättning från finska till svenska. I nummer 2 skriver Kristina Nikula om språkvård i skolan och Nils-Eric Ringbom om "slappheter i skriven svenska". Dessutom återges en teleordlista utarbetad av Centralen för teknisk terminologi. I båda numren ingår vidare bokpresentationer och språkliga rekommendationer.

Språkbruk distribueras gratis till bl.a. svensk- och tvåspråkiga förvaltningsorgan, skolor, massmedier och översättare.

Språkene i Norden. Red. Bertil Molde og Allan Karker. Nordisk språksekretariats skrifter nr. 1. Esselte Studium, Stockholm 1983. 170 s.

Språkene i Norden er den første samlede oversikten over alle språkene i Norden: dansk, norsk, svensk, finlandssvensk, finsk, samisk, islandsk, færøysk og grønlandsk.

På en oversiktlig og lettfattelig måte presenterer boken de enkelte språks historie og karakteristiske trekk i dag. Den innledes med en artikkel om språkforholdene i Norden og om de nordiske språkenes opphav. Den avsluttes med en orientering om det nordiske språksamarbeidet. Artiklene er skrevet på dansk, norsk og svensk.

Boken henvender seg til alle som er interessert i språk og språkforhold i Norden. Den bør i særlig grad være nyttig i morsmåls- og grannespråksundervisningen ved universiteter, høgskoler og lærerskoler i Norden.

Forfatterne av de enkelte artiklene er velkjente språkfolk i sine hjemland og medlemmer av de nordiske språknemndenes samarbeidsorgan – Nordisk språksekretariat.

Språknytt, meldingsblad for Norsk språkråd, kom i 1982 som vanleg med fire nummer. Nummer 1 var utvida til 40 sider, og markerte tiårsjubileet for Språkrådet. Dei andre nummera var på 20 sider. Opplaget er auka til 23 000 eksemplar (frå 21 000). Bladet inneheld informasjon om arbeidet i Språkrådet, artiklar om språkspørsmål, omtale av norske og nordiske språkmøte og bokmeldingar. Dessutan er det ei spørjespalte og ei spalte med nyord. Bladet blir sendt gratis til alle skolar, universitet, offentlege bibliotek, aviser, journalistar, medarbeidarar i radio og fjernsyn og offentlege kontor. Det har òg mange private abonnentar. Av artiklane i 1982 kan vi nemne: nr. 1: *Gorgus Coward:* "Norsk språkråd gjennom ti år", *Inger Lorange Figved:* "Språkarbeid i forvaltningen", *Helge Omdal:* "Språkholdninger og massemedier", nr. 3: *Ernst Håkon Jahr:* "Kaste-på-stikka-språket og tilnamnet "Hertingen", nr. 4: *Johan Elsness:* "Skrift, tale og normering", *Einar Hansen:* "Engelske ord i norske aviser", *Oddrun Grønvik:* "Regionspråka i Frankrike".

Språkvård, Svenska språknämndens tidskrift, har som tidigare utgivits med fyra nummer. Ur innehållet kan nämnas följande artiklar. Nr. 1: *Bengt Loman,* Språk och identitet; *Björn Pettersson,* Ryska i nutida svenska; *Bengt Sigurd,* ATT ORDIDROTTA – till palindromernas lingvistik; *Ulla Clausén,* Språk och tv på Färöarna; *Bertil Molde,* En medicinsk språknämnd – i Finland. Nr 2: *Karl-Hampus Dahlstedt,* Hur ordnar vi vårt ordförråd?; *Ingemar Rehnberg,* Den nya Bibelöversättningen och det historiska perspektivet; *Catharina Grünbaum,* Nyord i norskan. Nr 3: *Ulla Clausén,* Mediotek och Myleran – om grekiska och latin i dagens svenska; *Margareta Westman,* Om klarspråk i USA; *Harald Riesenfeld,* Den nya Bibelöversättningen: något om det som döljer sig under ytan; *Ingemar Rehnberg,* En obildad mans tankar om något av det som döljer sig under ytan. Nr 4: *Per Lundahl,* Obegriplighet på hög nivå – en statlig språkvårdares vedermödor; *Mats Thelander,* Språk och värderingar; *Karl-*

Hampus Dahlstedt, Borgarmål och russenorsk. Två gamla pidginspråk i Norden?; *Einar Selander,* Termer i kamp för tillvaron – ett apropå till en historisk begreppsoreda; *Catharina Grünbaum,* På Island, Grönland och Färöarna.

NORDISKE PUBLIKASJONER

Nordisk förvaltningsordbok. Utgiven av Nordiska rådet och Föreningarna Norden. Nr 1982:12 i NU-serien, utg. av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Nordisk förvaltningsordbok är en ordbok med drygt 2 200 förvaltningstermer på danska, finska, sverigefinska, isländska, norska (bokmål och nynorska), svenska och finlandssvenska. Den har kommit till som ett hjälpmedel för politiker, tjänstemän, organisationsfolk m.fl. som på olika sätt sysslar med nordiskt samarbete. Boken består av två huvuddelar: en lexikondel med uppslagsord och en del med dels redogörelser för de nordiska ländernas politiska ledning och förvaltning (där även självstyret på Färöarna, Grönland och Åland behandlas), dels översikter över ärenden, förvaltningsstrukturer, befattningar m.m., dels ett avsnitt om nordiska samarbetsorgan. Boken är utarbetad i Sverige (under medverkan från alla de nordiska länderna) och huvudtexten är skriven på svenska (med översättning till finska). I lexikondelen står samtliga uppslagsord på de olika språken på alfabetisk plats med hänvisning till huvudartikeln under det svenska uppslagsordet. Artiklar som kräver utförligare kommentarer, t.ex. på grund av skillnader i de olika ländernas förvaltningssystem, har hänvisning till översiktsdelen.

Administration – statlig, kommunal och annan – är ett område där det oavbrutet sker förändringar. En handbok av det här slaget blir därför med nödvändighet ganska snabbt inaktuell i somliga avseenden, vilket ju också redaktionskommittén förutser. Det är bara att hoppas att det framöver skall finnas resurser att med inte alltför långa mellanrum uppdatera ett så viktigt praktiskt hjälpmedel som förvaltningsordboken, och det borde också vara möjligt nu när det stora och tidskrävande grundarbetet äntligen är genomfört. *CG*

Nordisk grannespråksundervisning i grunnskolen. Bibliografi over materiell, utgitt av Forsøksrådet for skoleverket og Nordisk språksekretariat. Oslo 1982. 55 s.

Bibliografien inneholder oversikter over tekster som passer i grannespråksundervisningen med korte innholdsreferater. Dess-

uten er det henvisninger til metodiske veiledninger og litteratur om språkene i Norden og adresser til institusjoner som kan gi nyttig informasjon og materiale. *SL*

DANMARK

Af *Else Bojsen (EB)* og *Henrik Galberg Jacobsen (HGJ)*

Amstrup, Peter: Håndbog i skriftlig fremstilling. Grafisk Forlag, København 1982. 48 s.

Hæftet henvender sig til elever (og lærere) i folkeskolens afgangsklasser. Formålet med hæftet er at give eleverne et vist "håndelag" i disciplinen skriftlig fremstilling, især med hensyn til den indholdsmæssige side af sagen, og at anspore dem til at formulere sig skriftligt også uden for undervisningssammenhænge. Til hvert emne der behandles (fx disposition, referat, resumé og argumentation) er der opgaver. Den mere formelle side af disciplinen er i behandlingen indskrænket til en række ""tommelfingerregler" for, hvor komma som regel skal placeres". *EB*

Anker-Møller, Søren, Hanne Jensen og Peter Stray Jørgensen: Politikens Slangordbog. Politikens Forlag, København 1982. 243 s.

Kaj Boms Slangordbogen udkom i 1957 og har i nogle år trængt til at blive ajourført. Desuden var den ikke en ordbog i gængs forstand, men en emneordnet bog om slangord og slangudtryk med et register over de tilsvarende normaldanske ord, men uden en alfabetisk liste over slangordene selv. Med Politikens Slangordbog foreligger der nu dels en ajourført fortegnelse over dansk slang, dels en egentlig alfabetisk slangordbog hvor man kan slå op under et slangord og få at vide hvad det betyder. Desuden indeholder den nye slangordbog, ligesom Kaj Boms, et stikordsregister over normalsprogets ord.

Selv om Kaj Boms slangordbog naturligvis har været en hovedkilde til den nye ordbog, indeholder Politikens Slangordbog kun omkring halvt så mange ord (i alt ca. 10 000) som Boms. Det skyldes især at forfatterne har været meget tilbageholdende mht. argot, og at de har lagt hovedvægten på ord som er i brug i dag (og som har været det siden ca. 1955).

Politikens Slangordbog er – sammenlignet med andre ordbogsprojekter – udarbejdet på imponerende kort tid, og det er da heller ikke svært at finde småunøjagtigheder og mindre inkonse-

kvenser af redaktionel art i den. Her skal der dog blot peges på et enkelt mere generelt problem, nemlig spørgsmålet om de etymologiske oplysninger man som læser venter at finde i en slangordbog:

Mange slangord og slangudtryk – måske de fleste – er selvforklarende og det vil være helt overflødigt at forsyne dem med etymologiske forklaringer. Der er fx ingen grund til at give en geografisk forklaring på hvorfor en nordmand kan kaldes en *fjeldabe,* hvad ordbogen da heller ikke gør, mens det forekommer rimeligt at forklare et udtryk som *de blåøjede arabere* med en henvisning til de norske oliefund – sådan som ordbogen da også gør det. Derimod er det utilfredsstillende at der ikke ved *tårnhøjt helvede* (om en høj person) gives en oplysning om filmen med det tilsvarende navn, ligesom man savner oplysninger om hvad fx *spjæld* (om bl.a. småarbejder og reparationer) er for noget, og hvorfor man nu kan kalde en kvinde for en *kran.* Og hvor meget forklaring ligger der på den anden side i at man om udtrykket *det er ikke min kop te* får en henvisning til det engelske *it's not my cup of tea*? Det er utvivlsomt vanskeligt at finde en tilfredsstillende redaktionel praksis mht. forklaring af ordenes og udtrykkenes oprindelse, men det vil være en så betydelig gevinst for en eventuel ny udgave at det bør gøres.

Den nye slangordbog anfører ikke dateringer eller citater, hvad man heller ikke kan forvente af en ordbog af den størrelse. Derimod gives der i et vist omfang brugsbetegnelser, som fx dagligsprog, politisprog, prostitutionssprog, soldatersprog. Særlig prisværdigt forekommer det at ord som forfatterne kun kender fra én kilde, er særmærket i ordbogen. En sådan særmærkning har fx ordet *fladlandsabe* (dvs. dansker), der utvivlsomt er en modsætningsdannelse til det tidligere nævnte, ikke særmærkede, *fjeldabe.*

Eftersom slangord må antages at være i mindre grad fællesnordiske end normalsprogsordene, vil den nye danske slangordbog også være et nyttigt hjælpemiddel i den internordiske kommunikation. Nordisksindede læsere med sans for detaljen kan ydermere glæde sig over at slangordet *englepis* er forklaret med ordet *finregn,* dvs. den meteorologiske term som de nordiske sprognævn har foreslået, og ikke med *støvregn. HGJ*

ARK. Sproginstitutterne, Handelshøjskolen i København.

ARK er en serie af arbejdspapirer, skrevet af ansatte ved sproginstitutterne ved Handelshøjskolen i København. Serien har tidligere været omtalt i Sprog i Norden (1980, s. 138 og 1981, s. 95). Af de udsendte numre siden da kan nævnes:

Lita Lundquist: Sproghandlingsteori og sprogstudier. Overvejelser over sproghandlingsteoriens anvendelighed i forbindelse med en revision af de erhvervssproglige studier. Nr. 7, april 1981. 27 s. Forfatteren opstiller en sproghandlingsmodel og skitserer hvordan modellen kan bruges i arbejdet for at skabe større integration mellem sprogstudiernes discipliner i samfundskundskab og sprog.

Gunhild Paaske: Neologismer i moderne journalistisk tysk. Nr. 9, september 1981. 197 s. Forfatteren har med en undersøgelse af nye ord i journalistisk tysk søgt at afprøve en af W. Motsch lanceret orddannelsesteori i praksis. De teoretiske overvejelser i forbindelse hermed og forsøget på at opstille en "neologismedefinition" der bl.a. tager hensyn til et produktivitetskriterium, har en mere almen karakter og kan derfor være nyttige også for dem der beskæftiger sig med orddannelseslære og tilvæksten i ordforrådet inden for andre sprog end tysk.

Gyde Hansen: Zur kontrastiven Analyse des Artikelgebrauchs im Dänischen und Deutschen. Nr. 10, september 1981. 62 s. Dette forarbejde til en kontrastiv analyse af artikelbrugen i dansk og tysk indeholder bl.a. en kort oversigt over hvordan ordklassen artikel hidtil er blevet opfattet og beskrevet i forskningen og grammatikkerne, en diskussion af hvad der må regnes for ordklassens inventar og af de semantiske funktioners rolle i sammenligningen mellem to sprog.

Theis Riiber: Pilotstudie I. Excerpering af fagsprog. (Manuel oparbejdning af tekstordsinventar). Beskrivelse, kommentarer, resultater, konklusioner. Nr. 11, oktober 1981. 21 s. + 31 s. bilag.

Theis Riiber: Specialstudie I. Klassifikation af fagområder i tosprogsleksikografier (med særligt henblik på de tekniske områder). Nr. 14, marts 1982. 40 s.

De sidstnævnte to numre beskæftiger sig med studier i forbindelse med projektet "udarbejdelse af fagsproglige ordbøger for

sprogparret dansk-tysk''. (Se Sprog i Norden 1980, s. 138).

Lene Frandsen: Definition. Objekter, metoder og regler med terminologisk inventar for ventilation og luftkonditionering. Nr. 15, maj 1982. 232 s. *EB*

Bojsen, Else: Fra Den Stundesløse til Gorm den Gamle. Maskinmesteroptegnelser fra Det Kgl. Teater 1782–1785. Akademisk Forlag, København 1982. 228 s.

Bogen er en kommenteret udgave af et håndskrift, som i kraft af nedskriverens specielle ortografi kan give oplysninger om ældre københavnsk talesprog. I en indledning gøres der rede for bl.a. håndskriftets baggrund og genre, og bag i bogen er der en ordliste over håndskriftets samlede ordforråd. *HGJ*

Danmarks gamle ordsprog. V. Samlinger fra 17. århundrede. Udgivet af Iver Kjær. Det danske Sprog- og Litteraturselskab. C.A. Reitzels Boghandel, København 1981. 308 s.

Bindet indeholder: Daniel Matras: Proverbes. Frantzøske, Danske, Italianiske oc Tydske Ordsprock oc Sententzer. À Copenhague 1633. Udgaven er udstyret med en efterskrift som bl.a. gør rede for bogens og forfatterens baggrund og for bogens placering i den danske ordsprogstradition. *EB*

Danske Folkemaal. 22. bind, hæfte 2. C.A. Reitzels Boghandel A/S, København 1980. 145 s.

Hæftet indeholder bl.a. *Magda Nyberg:* Findes der dialektbarrierer i Danmark? Rapport om et rundspørge blandt 112 lærere i Folkeskolen. Den overvejende del af besvarelserne, som er afgivet på grundlag af et spørgeskema, beskæftiger sig med de psykologiske og sociale problemer der for eleverne er forbundet med at være dialekttalende. Mere konkrete sproglige vanskeligheder som forekommer i undervisningen i forbindelse med skriftlig og mundtlig fremstilling samt læsefærdighed, vurderes af lærerne som temmelig små. Forfatteren hævder dog at de to former for vanskeligheder er ganske snævert forbundet og mener at det er vigtigt for en lærer at have en vis indsigt i den dialekt han møder hos sine elever. En følgende undersøgelse om skoleelevers vur-

dering af problemerne er publiceret i Danske Folkemaal, 23. bind (omtalt nedenfor).

Af samme hæftes indhold kan nævnes *Kjeld Kristensen:* Situationsafhængig sprogbrug hos vestjyske skoleelever. Forfatteren har undersøgt samme personers sprogbrug udlæst af to forskellige sociale kontekster, en formet interviewsituation og en (mere) uformel gruppesamtalesituation, med hensyn til bestemte dialektale træk. Formålet med undersøgelsen har været dels at udvikle en metode som gør optagelser i en formel og i en uformel meddelelsessituation mulige, dels at anvende metoden til at give visse fingerpeg vedrørende tosprogethed i de danske dialektområder. I det afsluttende kapitel diskuterer forfatteren undersøgelsens resultater og sætter dem ind i en lidt bredere dialektsociologisk og socialisationsmæssig sammenhæng, bl.a. ved at sammenligne med andre iagttagelser angående kodeskift i Danmark og det øvrige Norden. *EB*

Danske Folkemaal. 23. bind. C.A. Reitzels Boghandel A/S, København 1981. 130 s.

Bindet indeholder bl.a. *Magda Nyberg:* Findes der dialektbarrierer i Danmark? (2). Rapport om et rundspørge blandt 531 skoleelever. Dette rundspørge er en pendant til et tidligere udsendt rundspørge blandt folkeskolelærere (jf. Danske Folkemaal, 22. bind, hæfte 2, omtalt ovenfor). Resultaterne af besvarelserne ligner på væsentlige punkter resultaterne i forbindelse med lærerudspørgningen. Således konkluderer forfatteren bl.a. at "det afgørende i konfrontationen mellem dialekt og rigsmål næppe er af sproglig karakter. Det afgørende er, at dialekt står som signal for visse bestemte sociale tilhørsforhold, der afviger fra dem, som rigsmålet står som signal for." *EB*

Danske Studier 1982. Akademisk Forlag, København [1982]. 176 s.

Bindet indeholder bl.a. *Karl Martin Nielsen:* 16-tegns futharken og fonologisk teori, og *Torben Andersen:* Modalpartikler og deres funktion i dansk. I den sidstnævnte artikel beskrives den modale brug af adverbierne *da, nu, eller, altså, også* og *heller,* og

det vises hvordan disse modalpartikler fungerer som dialogkonstituerende størrelser. *HGJ*

Forskellighed – et tidsskrift om dansk som fremmedsprog. Nr. 1, oktober 1982. Udgivet af Voksen Pædagogisk Center, Århus amt. 44 s. – Fra og med nr. 2 udgives tidsskriftet af forlaget Arkona.

Første nummer af det nystartede tidsskrift om dansk som fremmedsprog er et temanummer om undervisning af voksne indvandrere i dansk. Det rummer i alt 16 bidrag, hvoraf de fleste er skrevet af danske indvandrerlærere. Af særlig interesse for en nordisk læserkreds er nok *Gunnar Frost Olesen:* Nordisk Samarbejde om Materialer til Indvandrerundervisningen. *HGJ*

Holberg-Ordbog. Ordbog over Ludvig Holbergs Sprog. I–V. Redigeret af Aage Hansen og Sv. Eegholm-Pedersen. Under medvirken af Christopher Maaløe. Det danske Sprog- og Litteraturselskab. København 1981– .

Ordbogen tilsigter en udførlig belysning af de ca. 30 000 ord i Holbergs forfatterskab, der danner epoke i dansk og norsk sprog, litteratur og kulturudvikling. Hidtil er udkommet bind I: Aa-D (1981) og bind II: E-H (1982). Ordbogen er anlagt efter mønster af Ordbog over det danske Sprog og giver oplysninger om ordenes betydning og brug, belyst gennem citater. *EB*

Holck, Niels: Sæt tegn. Instruktionsbog og Træningshæfte. Gjellerup, København 1980. 80 s. + 39 s.

Sæt tegn handler ligesom forfatterens tidligere tegnsætningsbog (Punktum punktum komma streg (1973), se Sprog i Norden 1974, s. 126) om alle slags interpunktionstegn. I modsætning til 1973-bogen, der gav vejledning i brug af begge de officielle kommateringssystemer, indeholder den nye bog dog kun vejledning i brug af pausekomma. Bogen indeholder desuden et afsnit om lay-out.

Selv om bogen er beregnet for folkeskolen elever i 6–10 klasse, er den også anvendelig på højere alders- og uddannelsestrin. *HGJ*

Holst, Toke: Sådan skriver man... Berlingske Forlag, København 1981. 132 s.

Bogen er en vejledning for uøvede brevskrivere i at skrive breve. Den indeholder foruden et generelt afsnit om opstilling af breve, titulering m.m. særvejledninger med eksempler på en lang række typer af skriftlige meddeleser, lige fra ægteskabsannoncer og kærestebreve til kvitteringer og henvendelser til kommunale myndigheder. *EB*

Jacobsen, Henrik Galberg: Om nordisk sprogsamarbejde og nordisk sprogfællesskab; i: Chū-Hokuō Hikaku Bunka Kenkyu (dvs. Sammenlignende Studier i Centraleuropæisk og Nordisk Kultur), bind 3. Udgivet af Osaka University of Foreign Studies, Osaka, 1982. S. 365–389.

Forfatteren diskuterer to opfattelser som han anser for at være grundpiller i sprogsamarbejdet mellem dansk, norsk og svensk. Den ene er troen på at de tre sprog fjerner sig mere og mere fra hinanden, dvs. sprogsplittelsesteorien, og den anden er troen på at de nordiske sprog (i praksis almenordforrådet i de nordiske sprog) faktisk kan styres i fælles retning. Begge opfattelser afvises, den første med støtte i bl.a. en undersøgelse af "nordiskheden" i de nye ord i dansk der er registreret i Dansk Sprognævns nyordsbøger for 1968–69 og 1970–71. Forfatteren berører også forholdet mellem nordisk sprogrøgt og nordisk sprogforståelse, og anfører at traditionelle harmoniseringsbestræbelser – også selv om de skulle lykkes – må anses for nærmest betydningsløse for den indbyrdes forståelse mellem nordboer. Konklusionen på artiklen er at et "fremtidigt nordisk sprogsamarbejde bør erkende at sproget er et ufrugtbart arbejdsområde, og i stedet søge uden for sproget og koncentrere indsatsen om sprogbrugerne og deres viden om og holdninger til de nordiske nabofolk og deres sprog". *EB*

Jacobsen, Henrik Galberg: Hvordan kan det være? Noget om spørgsmål og svar i moderne dansk; i: IDUN VI, udgivet af The Department of Danish, Osaka Gaikokugo Daigaku (=Osaka University of Foreign Studies), Osaka 1982. S. 85–122.

Artiklen er en samtalegrammatisk oversigt over samspillet

mellem forskellige typer af spørgsmål og svar i moderne dansk. Den består af tre hovedafsnit. I det første behandles de traditionelle spørgsmålstyper (helhedsspørgsmål, enkelthedsspørgsmål, modsætningsdelte spørgsmål) og ledstillingen i spørgsmål. I de to næste afsnit behandles svar på henholdsvis helhedsspørgsmål (*ja/nej*-spørgsmål) og *hv*-spørgsmål (enkelthedsspørgsmål), herunder brugen af vikarkonstruktioner med verbet *gøre* og med hjælpe- og modalverber. *EB*

Jørgensen, Bent: Dansk Stednavneleksikon. Øerne øst for Storebælt. Gyldendal, København 1981. 143 s.

Bogen er første bind i en populært anlagt alfabetisk indføring i danske stednavne, som først og fremmest ønsker at tilgodese den almindeligt interesserede læser. Den omfatter navnene på de fleste landsbyer og på alle større byer, købstæder m.v. og tillige navne på de fleste herregårde og slotte samt på større naturlokaliteter og farvande. Desuden er der tematiske artikler om fx efterled og afledningsendelser, indrettet efter stednavneforholdene øst for Storebælt. *EB*

Jørgensen, Bent: Dansk Stednavneleksikon. Jylland – nordlige del. Gyldendal, København 1982. 154 s.

Hermed foreligger andet bind af leksikonet, som følger samme principper som første bind (omtalt ovenfor). De tematiske artikler er her indrettet efter det nordlige Jyllands stednavneforhold. Det er forfatterens hensigt at de to bind skal kunne benyttes uafhængigt af hinanden. *EB*

Karker, Allan: Ti år efter eller Lovsprogets forandring; i: Festskrift til Professor, dr.jur. W.E. von Eyben. Juristforbundets Forlag, København 1982, S. 191–207.

Artiklen indeholder resultater af en undersøgelse af sproget i love mv. i Lovtidende A for 1979. Året 1979 er valgt fordi det er ti år efter at Justitsministeriet udsendte sin vejledning om sproget i love og andre retsforskrifter (vejl. nr. 224 af 15.10.1969). Forfatteren følger i sin redegørelse dispositionen i Justitsministeriets vejledning, og konkluderer at vejledningen "har haft betydelig indflydelse på sproget i love og andre retsforskrifter", og at

denne forandring af lovsproget næppe kan undgå at påvirke sproget i andre juridiske genrer. *HGJ*

Kofoed, Niels: Forstår vi hvad vi siger i Øresundsregionen? Causeri om faldgruber i dansk-svensk sprogbrug. Øresunds Kontakt, København 1982. 24 s. Illustreret. Distr.: Øresunds Kontakt, Hovedstadsrådet, Sct. Annæ Plads 26, 1250 K.

De ord i teksten der skønnes at volde forståelseskvaler for en svensk læser, er forsynet med en oversættelse til svensk. Desuden er der en liste over danske og svenske talord. Hæftet er et eksempel på hvordan man på en underholdende måde kan informere om problemer på nabosprogsforståelsens område og samtidig stimulere interessen for at overvinde de sproglige barrierer i det nordiske samarbejde. *EB*

Kursiv. Meddelelser fra Dansklærerforeningen. 19. årgang, hæfte 3–4. Dansklærerforeningen, Skov, Varde 1981. 144 s.

Af dette dobbelthæftes indhold kan nævnes *Henning Hohwy:* En syntaktisk analyse af 2×100 børnestile. Heri sammenligner forfatteren stile med samme forlæg, skrevet af børn i 3. og 7. klasse. *EB*

Kursiv. Meddelelser fra Dansklærerforeningen. 20. årgang, hæfte 2. Dansklærerforeningen, Skov, Varde 1982. 80 s.

Hæftet indeholder bl.a. *Lars Henriksen:* Om at sige noget uden at sige det, om grafiske udtryksmidler, navnlig gåseøjne (citationstegn). *EB*

Kursiv. Meddelelser fra Dansklærerforeningen. 20. årgang, hæfte 3. Dansklærerforeningen, Skov, Varde 1982. 80 s.

Hovedtemaet i dette hæfte er fremmedsprogede elevers situation i det danske undervisningssystem. Emnet belyses i følgende artikler:

Peter Rasmussen: Kommunikationssituationer omkring fremmedsprogede elever.

Vagn Jakobsen: Folkeskolens behandling af fremmedarbejderbørn.

Michael Søgaard Larsen og J. Normann Jørgensen: Kommu-

nikationsstrategier som grænsedragningsfænomen. Om indvandrerelevers brug af det danske sprog.

Marianne Jessen: Interview med en grønlandsk studerende i Danmark.

Beatrice Søe Kjeldsen: Beskrivelse af en autentisk-dialogisk metode som redskab til undervisning i dansk for fremmedsprogede.

Af hæftets øvrige indhold kan nævnes: *Asger Jensen og Dorthe Rud Michaelsen:* Jøl og Pangel. Heri skildres en undersøgelse af dialekttalende elevers problemer med skriftlig fremstilling i skolen. *EB*

Lund, Jørn: Sprog og sprogbrug i dag. 6 kapitler om det danske sprog i det 20. århundrede. Hans Reitzel, København 1982. 116 s.

Bogens 6 kapitler har overskrifterne Dialektsamfundet under afvikling, Regionalsprogene vinder frem, Rigsmålsudviklinger, De nye ord, Sprogbrugsændringer, Sprogregulering og sprogvurdering. I det næstsidste kapitel behandles forskellige former for omdiskuteret nutidig yngre sprogbrug, fx brugen af *ikke* og *og sådan* sidst i en ytring og af forsigtigheds- og oprigtighedsmarkører som fx *ligesom, egentlig (talt)* og *faktisk*. Sidste kapitel omhandler både et offentligt sprogorgan som Dansk Sprognævn og private foreninger o.l. som fx Modersmål-Selskabet.

Bogen er udarbejdet på grundlag af en offentlig forelæsningsrække, afholdt på Danmarks Lærerhøjskole, og er skrevet så den er tilgængelig også for sproginteresserede læsere uden specielle forudsætninger. *HGJ*

Maegaard, Bente og Ruus, Hanne: Hyppige Ord i Danske Børnebøger. Gyldendal, København 1981. Ca. 200 s.

Bogen indeholder lister over de ca. 4 500 hyppigste ordformer i tekstarten dansk skønlitteratur for børn. Den er et resultat af projektet DANwORD og er opbygget og fremstillet efter samme principper som bogen *Maegard & Ruus: Hyppige Ord i Danske Romaner* (se nedenfor). *HGJ*

Maegaard, Bente og Ruus, Hanne: Hyppige Ord i Danske Romaner. Gyldendal, København 1981. Ca. 240 s.

Bogen indeholder lister over de ca. 5 200 hyppigste ordformer (altså ikke grundord eller ordbogsformer) i tekstarten dansk skønlitteratur for voksne. Ordformerne er opstillet såvel i en rangfrekvensliste (dvs. efter hyppighed) som i en alfabetisk liste. Listerne har tidligere været publiceret i de duplikerede hæfter DANwORD L1A og DANwORD L1A/alfabetisk ved Bente Maegaard og Hanne Ruus (Institut for Anvendt og Matematisk Lingvistik og Institut for Nordisk Filologi, Københavns Universitet, 1979 og 1980). De er fremstillet datamatisk ud fra korte tekststykker af de mest læste (dvs. mest solgte) skønlitterære forfattere i femårsperioden 1970–74.

Listerne over hyppige ord i danske romaner er et af resultaterne af ordhyppighedsprojektet DANwORD som de to forfattere har arbejdet på siden 1975. Et andet af resultaterne foreligger i bogen *Maegaard & Ruus: Hyppige Ord i Danske Børnebøger* (se ovenfor). Derudover forberedes der hyppighedslister for yderligere tre tekstarter, nemlig aviser, ugeblade og faglitteratur.

Allerede de foreliggende hyppighedslister for børne- og voksenfiktion er nærmest uundværlige hjælpemidler for enhver der beskæftiger sig med dansk sprog, ikke mindst med undervisning i dansk. Så meget mere grund er der til at se frem til de bebudede lister for ikke-skønlitterære tekstarter. *HGJ*

Modersmålet i uddannelserne. Hvilke mål? Hvilke vilkår? Afsluttende redegørelse om modersmålsopgaven fra Det Centrale Uddannelsesråd. København 1982. 296 s. Distr.: Direktoratet for Statens Indkøb.

Med denne rapport har Det Centrale Uddannelsesråd (CUR) afsluttet det arbejde om modersmålsundervisningens vilkår i de næste 15 år som blev sat i gang i 1978 af daværende undervisningsminister Ritt Bjerregaard. Rapporten indeholder foruden CUR's forslag til mål og indhold i modersmålsundervisningen, bl.a. referater af forskellige baggrundspapirer, herunder af Dansk Sprognævns udtalelse til CUR om "sprognorms- og sprogrigtighedsproblematikken" (udtalelsen er trykt i Dansk Sprognævns årsberetning 1980). Som bilag 2 indeholder den afsluttende re-

degørelse en værdifuld bibliografi over debatindlæg i blade og aviser om dansk og danskundervisning. *HGJ*

Mål & Mæle. 8. årgang, nr. 3–4. Redigeret af Erik Hansen og Ole Togeby. Arena, Viborg 1982. Hvert nummer er på 32 s. – Fra 9. årgang overgår distributionen til Jul. Gjellerups Boghandel, København.

Nr. 3 er et temanummer om godt sprog. *Peter Jerndorff Jessen, Peter Stray Jørgensen, Allan Karker* og *Eva Uhrskov* har udvalgt tekster som de synes er gode, og kommenterer deres egne og de andres tekster. Nr. 4 er et almindeligt nummer. Det indeholder bl.a. den faste rubrik Sprogligheder (6 s.) og en artikel om det i 1975 oprettede statslige danske informationskontor, *Bent Møller:* Sker der noget med det offentliges sprog? En rapport fra Statens Informationstjeneste. *HGJ*

SAML. Skrifter om Anvendt og Matematisk Lingvistik. Nr. 9. Redigeret af Bente Maegaard og Henning Spang-Hanssen. Udgivet af Københavns Universitets Institut for Anvendt og Matematisk Lingvistik. København 1982. 157 A4-s. Distr.: SAML, Institut for Anvendt og Matematisk Lingvistik, Njalsgade 96, DK-2300 København S.

Af særlig interesse i det foreliggende nummer er følgende tre artikler:

Lars Henriksen: Ortografisk Stilistik (28 s.). Om skriftsprogstræk der ikke svarer til træk i talesproget, især om bevidste staveafvigelser og om brug af bindestreg, alinea og anførselstegn.

Michael Herslund og Finn Sørensen: Syntaks og Leksikologi. Indledning til en valensgrammatisk analyse af fransk og dansk (51 s.).

Jan Katlev: Fra /-Vb/ til /-VbCiCj/-strukturer som genstand for ortografireform – metodiske overvejelser og materialeafgrænsning (21 s.). En videreførelse af forfatterens diskussion i SAML 6 (Sprog i Norden 1980). *HGJ*

SPRINT. Sproginstitutternes Tidsskrift. 1981, nr. 1–3, og 1982, nr. 1–3. Udgivet af Handelshøjskolen i København. Hvert num-

mer er på 36 s. Distr.: SPRINT, Handelshøjskolen i København, Fabrikvej 7, DK-2000 København F.

Tidsskriftet bringer fortsat et bredt udvalg af artikler om fremmedsproglige og dansksproglige spørgsmål. Af særlig interesse for nordiske sprogfolk er diskussionerne om sætningsknuder (1981, nr. 1 og 2, fortsat fra 1980, nr. 3) og om "modeord" som bl.a. *starte op* (1982, nr. 1–3). Desuden bør nævnes *Lars Henriksen:* Småord og sprogbevidsthed – omkring ordet altså (1982, nr. 2). *HGJ*

Sproget i Industrisamfundet. Modersmål-Selskabets Årbog 1981. Forlaget i Haarby, 1981. 116 s.

Bogen indeholder 18 artikler om det danske sprogs vilkår i "en moderne, industriel og teknokratisk tidsalder". *EB*

Synspunkter på danskundervisningen. Modersmåltider. Redigeret af Torben Brostrøm, Jørn Lund og Hans Jørgen Schiødt. Gyldendal, København 1981. 134 s.

Bogen indeholder 10 artikler skrevet af medarbejdere ved Institut for dansk sprog og litteratur på Danmarks Lærerhøjskole. De fleste forfattere beskæftiger sig med danskfaget i skolen og drøfter de muligheder dansklæreren har for at stimulere elevernes sproglige og bevidsthedsmæssige udvikling. En enkelt artikel, *Jørn Lund:* Hvad en dansklærer har brug for – af sproglig viden, kritiserer læreruddannelsen for at være utilstrækkelig. *EB*

Så tal dog dansk! Modersmål-Selskabets årbog 1982. Forlaget i Haarby, 1982. 108 s.

Bogen indeholder 17 artikler, der på forskellige områder belyser hovedtemaet: sprogkløften. Af indholdet kan nævnes: *Jørgen Fafner:* Det gode sprog, *Asger Baunsbak-Jensen:* Sproget i politik, skole og kirke, *David Favrholdt:* Akademikersprog, *Bertel Haarder:* Bureaukratiseringen af sproget, *Henning Skaarup:* Tålsomhed er ordet. *EB*

Videreuddannelse af lærere for fremmedsprogede elever. Rapport fra seminar på Danmarks Lærerhøjskole den 27. august

1981. Redigeret af Jørgen Gimbel. Danmarks Lærerhøjskole, København 1981. 71 A4-s.

Rapportens hovedbidrag er *Gunnar Tingbjörn:* Lärarutbildningen i svenska som främmande språk (46 s.). Derudover indeholder rapporten bl.a. referater af gruppe- og plenumdiskussioner. *HGJ*

FINLAND

Av *Raija Lehtinen (RL), Mikael Reuter (MR)* och *Helena Solstrand (HS)*

Grannspråksundervisning i Norden. Seminarierapport 6, Nordiska språk- och informationscentret 1982. 220 s., stenc.

Skriften är en rapport från den innehållsrika kursen i grannspråksundervisning på Hanaholmens kulturcentrum i Finland i februari 1982. Kursen hade anordnats av Nordiska språk- och informationscentret som ett led i ministerrådets handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden. De ca 50 deltagarna var framför allt lärarutbildare och lärarfortbildare.

Kursrapporten innehåller alla viktigare anföranden under kursen – både egentliga föreläsningar och större debattinlägg. Det innebär att där finns allt från allmänna översikter av språksituationen och grannspråksundervisningen i Norden till beskivningar av de enskilda språken och pedagogiska och metodiska tips för grannspråksundervisningen. Särskilt kan nämnas en artikel av Inge Bø om faktisk grannspråksförståelse och attityder till grannspråk och grannspråksförståelse i ett antal undersökta skolor.

Rapporten kan beställas från Nordiska språk- och informationscentret, Hagnäsgatan 2, SF-00530 HELSINGFORS 53, tel. (90) 7061. *MR*

Itkonen, Terho: Kieliopas. Kirjayhtymä, Helsinki 1982. 473 s.

Terho Itkonens Kieliopas är den utförligaste av hittills utkomna finska språkliga handböcker. Författaren är professor i finska vid Helsingfors universitet och verkade som ordförande för finska språknämnden åren 1969–1980, och han har även i många tidigare sammanhang publicerat artiklar i språkvårdsfrågor bl.a. i tidskrifterna Virittäjä och Kielikello.

Huvudtemana i Kieliopas är desamma som i motsvarande tidigare språkriktighetsböcker: rättskrivning, ordbildning och ordböjning samt meningsbyggnad och betydelselära. Framställningssättet är däremot nytt. Största delen av boken, ca 370 s., utgörs av ett register i alfabetisk ordning med dels finska ord och

uttryck som på olika sätt kan tänkas bereda språkbrukarna svårigheter (ca 9 000 ord), dels främmande ord med finska motsvarigheter (ca 7 600). Registret innehåller bl.a. ett stort antal nyord samt alltför utbredda och slentrianmässigt använda modeord. Dessutom ingår över 2 000 inhemska och utländska ortnamn med böjningsformer, ca 1 000 förkortningar och ett hundratal finska förnamn och släktnamn som kan vara svåra att böja i olika kasus.

Boken inleds med en textdel på hundra sidor som tar upp sådana problem som användningen av stor och liten bokstav, användningen av skiljetecken o.dyl., stadieväxling och andra ordböjningsproblem, kasusformernas syntaktiska användning, satsmotsvarigheter samt strukturer som försvårar textförståelsen.

Kieliopas är en populärt skriven, modern och lätthanterlig språkhandbok som har mycket att ge också den som inte har finska som modersmål. *RL*

Karlsson, Göran (huvudred.): Stora svensk-finska ordboken. Del 1, A–J. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (Finska litteratursällskapet), Helsinki 1982. 1072 s.

Med tanke på de ständiga kontakterna mellan svenskt och finskt både inom Finland och i samarbetet mellan Sverige och Finland är det märkligt att det inte hittills har funnits någon tillräckligt omfattande och tillförlitlig svensk-finsk ordbok. Nu har emellertid första delen av den länge efterlängtade Stora svensk-finska ordboken kommit ut. Bandet omfattar bokstäverna A–J. Huvudredaktör för ordboken är Göran Karlsson, professor emeritus i finska vid Åbo Akademi och t.f. professor i finska vid Stockholms universitet.

Stora svensk-finska ordboken är både kvantitativt och kvalitativt i en klass för sig. Redan den första delen omfattar mer än 1 000 sidor, och bl.a. tack vare den rikliga fraseologin är ordboken ytterst användbar både för översättare och för svenskspråkiga som vill uttrycka sig på så genuin finska som möjligt. Ord- och frasförrådet är tidsenligt och bygger till stor del på excerperingar av moderna saktexter. Också nya ord och uttryck som hänför sig till det svenska samhället av i dag är väl representerade, vilket

gör ordboken särskilt lämplig även för sverigefinska förhållanden.

Redaktionssekreterare för ordboken är fil.mag. Brita Löflund, svensk språkexpert prof. Bertil Molde och finsk språkgranskare fil.mag. Marjatta Tammisalo. Även finska språkbyrån har medverkat vid granskningen av manuskriptet.

Ordbokens andra del beräknas komma ut 1984 och den tredje och sista delen ett eller två år senare. *MR*

Relander, Lena (red.): Röst och språk. Oy Yleisradio Ab, Yrkesinstitutet. YLE Offset 1982. 66 s.

Sedan många år tillbaka har Svenska språkbyrån i Finland samarbetat med Finlands rundradio genom medverkan i den interna fortbildningen för radions svenska redaktioner. Representanter för byrån har dels föreläst vid kurser och seminarier, dels följt radiojournalisternas språkbruk och kommenterat det i språkbrev.

En del av stoffet från radions språk- och röstseminarier har nu samlats i en liten publikation utgiven av Rundradions yrkesinstitut. Boken innehåller fem artiklar om röstbehandling och uppläsningsteknik och fem om språkbehandling. Av de senare är tre skrivna av Helena Solstrand: Att använda språket rätt, Att tala och att skriva, Att använda dialekt. Två är översatta från finska: Att skriva nyheter av Jaakko Heino och Att behärska sitt språk av Eeva Vuortama-Rydman. Boken avslutas med ett fylligt urval ur språkbreven från tiden september 1980 – december 1981.

Skriften riktar sig främst till nyanställda på radio och TV, men ger även en hel del synpunkter av allmännare intresse på vården av det talade och upplästa språket. *HS*

Svenskans beskrivning 13. Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet, serie B nr 6, 1982. 344 s.

Dessa "Förhandlingar vid trettonde sammankomsten för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning" omspänner som vanligt ett brett spektrum av föredrag och forskningsrapporter, denna gång dock med det samlande temat "Svenska språkets

historia efter 1950''. Bland bidragen kan här särskilt nämnas följande:

Sture Allén: Om förändringar i svenskan sedan 1950.

Mats Thelander: Språklig variation och förändring – om sociolingvistiska metoder att belysa språkets nutidshistoria.

Erik Andersson: Om gränsen mellan huvudsats och bisats i svenskan.

Eva Aniansson: En morfologisk variabel i två generationer i Eskilstuna.

Benny Brodda: Yttre kriterier för igenkänning av sammansättningar.

Karin Holstius: Syntax och suggestion i reklamspråket, med transformationsgrammatisk analys av några meningsfragment i reklamtext.

Bengt Nordberg: Vad händer med adjektivets ändelsekomparation?

Kerstin Nordin Thelander: Variation i politiskt ordförråd.

Tuomo Tevajärvi: Indefinita personsubjekt i ledartexter. *MR*

NORGE

Av *Oddrun Grønvik (OG), Aagot Landfald (AaL)* og *Ståle Løland (SL)*

Bleken, Brynjulv: Språkrådet normerer. Oslo 1982. 29 s.

Heftet inneholder artikler med skarp kritikk av Norsk språkråds normering, både generelt og når det gjelder to enkeltsaker. Den første artikkelen heter "Bilde-språket" og gjelder *bilde-* eller *billed-* som førsteledd i sammensetninger. Fagnemnda i Norsk språkråd hadde på et tidspunkt i 1982 foreslått at visse ord skulle ha eneform med førsteleddet *bilde-*. (Forslaget ble senere endret, og Språkrådets årsmøte i januar 1983 vedtok at det skal være valgfritt *bilde-/billed-* i alle sammensetninger, men fremdeles bare *(for)billedlig*.) Den andre artikkelen heter "Syd og sør i fremmede geografiske navn". Den kritiserer et vedtak som Språkrådet gjorde i 1981 om at fremmede geografiske navn skal ha bare én norsk form, og at det blant annet skal hete *Sør-Amerika* (og *Sør-* i andre navn, enda *sør/syd* er sidestilt i bokmål etter reformen i 1981). *AaL*

Bull, Tove og Kjellang Jetne (red.): Nordnorsk. Språkarv og språkforhold i Nord-Noreg. Det Norske Samlaget 1982. 302 s.

Denne artikkelsamlinga gjev ei allsidig innføring i nordnorske språktilhøve. Hovudartikkelen, om dei nordnorske målføra, er skriven av Kåre Elstad. Boka har artiklar om dei to språklege minoritetane i Nord-Noreg: kvenane, som er av finsk ætt, og samane. Her er òg ei nyttig innføring i pidginspråket russenorsk, og ei drøfting av kva det kan føra til, både for språk og språkbrukarar, at samfunn er fleirspråklege. Stadnamn, nordnorsk visedikting og nordnorsk teaterspråk er emne som også har eigne artiklar. Boka har også den til no grundigaste samla gjennomgåinga av målstriden, dvs. striden mellom bokmål og nynorsk, i Nord-Noreg. *OG*

Faarlund, Jan Terje: Fra mening til ytring. J.W. Cappelens Forlag 1982. 124 s.

Boken har undertittelen "morsmålslære", og den har karakter

av en lærebok, med forord rettet "til læreren" og "til eleven". Som lærebok betraktet er dette en uvanlig bok, i og med at den så sterkt understreker at morsmålet er noe leseren (eleven) *kan,* slik at de fleste "reglene" som gis, er rent *beskrivende.* Dette gjelder den første og mest omfattende delen av boken, som inneholder kapitlene "Språklig evne og språklig norm", "Språket i bruk", "Form og innhold" og kapitler med beskrivelse av setninger og syntagmer. Det siste kapittelet handler om ordklasser og bøyning; her peker forfatteren på at reglene er *normerende,* fordi det ikke her er så enkelt å følge sitt eget talemål, ettersom ordene uttales og bøyes på ulike måter i ulike dialekter. Det som gjør denne boken særlig interessant, er at den gir *begrunnelser* for å undersøke og beskrive sitt eget morsmål. Begrunnelsene er gitt uttrykkelig i forordet "Til læreren": Det er lettere å finne gode formuleringer dersom vi vet litt om hvordan vi formulerer, og det øker selvtilliten å vite hva en kan; med større selvtillit følger sikrere og friere uttrykksevne.

Vi tror at boken vil være nyttig lesning for lærere og andre som er opptatt av spørsmålet om grammatikkens/språkbeskrivelsens plass i morsmålsundervisningen. *AaL*

Grunnskolerådets fagplandebatt. Innstilling om norsk frå ei arbeidsgruppe. Universitetsforlaget 1982. 40 s.

Hoveddelen av innstillingen er en kritisk gjennomgåelse av gjeldende fagplan i norsk (Mønsterplan for grunnskolen, 1974).

Arbeidsgruppen legger også fram synspunkter på utformingen av en ny plan. Innstillingen inneholder mange kontroversielle utsagn, for eksempel: "Av planen må det gå fram at det ikkje finst noko normaltalemål som borna skal læra i skulen, men at alle talemålsvariantar er likeverdige" (s. 14). "Morsmål må tolkast som den dialektvarianten eleven bruker. Dette morsmålet bør vera grunnlaget og utgangspunktet når eleven etter kvart tek skriftmålet i bruk" (s. 16). "Det formelle, rettskriving og grammatikk har fått altfor stort rom" (s. 18). "Også undersøkingar viser at det er lite samsvar mellom grammatikkunnskap og språkleg evne" (s. 24). Diskusjonen av disse og liknende problemer gjør at innstillingen har interesse også utenfor fagpedagogenes rekker. *SL*

Heggstad, Kolbjørn: Norsk frekvensordbok. De 10 000 vanligste ord fra norske aviser. Universitetsforlaget 1982. 160 s.

Ordboka bygger på tekster fra Oslo-avisene Aftenposten, Dagbladet og Morgenbladet i 1968, Norsk telegrambyrå 1971, Aftenbladet (Stavanger), Adresseavisa (Trondheim) og Drammens Tidende i 1972. Den samlede tekstmassen er på ca. 1 mill. ord. Boka er delt inn i en rangsortert liste, en alfabetisk liste og en liste per tusen ord. I et innledningskapittel blir det bl.a. gjort greie for frekvensen av ord, lange og korte ord, bokstavfrekvenser, vanlige ordkombinasjoner, forstavelser og endinger og frekvensen av ordklasser. *SL*

Hoff, Ingeborg: Opphav og samband. Utgreiingar om norske målføre. Universitetsforlaget 1982. 393 s.

Denne boka inneheld eit utval av dei mindre utgreiingane til Ingeborg Hoff, som inntil nyleg styrte Norsk målførearkiv ved Universitetet i Oslo. Alle utgreiingane er publiserte tidlegare. Boka er eit heidersskrift til 70-årsdagen hennar, redigert av Olav T. Beito, Arnold Dalen og Hallvard Magerøy. I innhald spenner utgreiingane frå vilkåra for bryting i vestnordisk til drøfting av målforma i bygdemålsviser frå 1700-talet. Her er også artiklar om stadnamn, og om sentrale norske språkforskarar som Amund B. Larsen og Sigurd Kolsrud. *OG*

Holm-Olsen, Ludvig: Lys over norrøn kultur. J.W. Cappelens Forlag 1981. 222 s.

Boka gir en populær oversikt over den norrøne filologis historie i Norge fra 1500-tallet og opp til våre dager. Forfatteren presenterer forskere og forskningsresultater, og viser hvordan studiet av norrøne tekster alltid har hatt sammenheng med og vært stimulert av historiske hendelser og kulturstrømninger i og utenfor Norden. Nålevende forskere er ikke omtalt. Boka er forsynt med en omfattende og verdifull bibliografi. *SL*

Hovdenak, Kjellargard, Miljeteig, Vikør (red.): Språkundertrykking. Det Norske Samlaget 1982. 162 s.

I denne boka blir innleiingane frå jubileumsseminaret til Studentmållaget i Oslo hausten 1981 framlagde som artiklar. Artik-

kelforfattarane drøftar ulika emne som kvar for seg kan kasta lys over omgrepet språkundertrykking. Utgangspunktet er at språkundertrykking i Noreg er meir enn den tilsidesetjinga som råkar mindretalsmålet nynorsk. Helge Sandøy drøftar omgrepet språkundertrykking i ein sentral artikkel. Ellen Andenæs legg fram stoff som viser at det å ha fleire språk frå barndommen av kan vera ei ulempe eller ein føremon alt etter kva livsvillkår ein har. Utgangspunktet hennar er språktilhøve for ulike innvandrarsamfunn i Noreg. Språksituasjonen for samane er drøfta av Nils Øyvind Helander, og Ulf Teleman har skrive om tilhøvet mellom tale og skrift i morsmålsopplæringa. Boka har også andre artiklar. *OG*

Leitre, Arild, Einar Lundeby og Ingvald Torvik: Språket vårt før og nå. Språkhistorie, norrønt, dialekter, nyislandsk. Gyldendal Norsk Forlag 1981. 166 s. Bokmåls- og nynorskutgave.

Denne boka er skriven som lærebok for den vidaregåande skulen, og dekkjer emna språkhistorie, norrønt, dialektar og nyislandsk.

Hovudvekta ligg på sjølve språkutviklinga, frå urnordisk og fram til vår tid. Både for norrønt og seinare språkstadium er det med opplysningar om lydverk, formverk og ordtilfang. I språkhistoria frå 1814 og til i dag er det lagt meir vekt på samanhengen mellom språkutvikling og samfunnstilhøve, endå om rettskrivingsnormeringa naturleg nok dominerer. Boka har eit greitt oversyn over norske målføre, og mange målføreprøver frå ulike kantar av Noreg. Delen om nyislandsk er innretta på å gje eit inntrykk av moderne islandsk i bruk. Boka har også stoff om dei andre nordiske språka. Det er ei oversiktleg og grei bok om eit stort og uoversiktleg område, og ho høver godt som innføringsbok for interesserte lesarar utanfor skulen også. *OG*

Mål og makt. 12. årgang. Nr. 1–4. Tidsskrift utgitt av Studentmållaget i Oslo.

Hvert nummer konsentrerer seg om et tema: nr. 1: nynorsk offentlighet og ideologi knyttet til nynorsk litteratur, nr. 2: lese- og skriveopplæring på dialekt, nr. 3: utviklingen av norsk talemål, nr. 4: språkholdninger. Av særlig interesse for et nordisk

publikum er Kjell Venås' artikkel om "Utviklinga i ordfanget i norsk talemål" (nr. 3). Venås kommer her blant annet inn på de mange tusen nyordene som har kommet inn i norsk språk etter 1945 og på den økende bruken av nedertyske lånord i nynorsk. I en artikkel om språkholdninger (nr. 4) gjør Helge Omdal blant annet greie for norske og nordiske undersøkelser på dette området. *SL*

Norsklæraren/Norsklæreren. 6. årgang. Nr. 1–4. Tidsskrift for språk og litteratur. Utgitt av Landslaget for norskundervisning.

Artikler med språklige emner: nr. 1: *Terje Spurkland* "Om å studere norrønt", nr. 2: *Eskil Hanssen:* "Stil og stil", *Svein Lie:* "Om norsk språkforskning i dag", nr. 3: *Tove Berg/Reidunn Guldal:* "Språkopplæringa – helhet eller fragmenter", dessuten flere artikler om sidemålsopplæring og dialekt i skolen. *SL*

Norskrift. Arbeidsskrift for nordisk språk og litteratur. Universitetet i Oslo. 1982.

Artikler med språklige emner: nr. 35: *Frøydis Hertzberg:* "Finnes det en linje fra Pontoppidan til Vinje? En kildehistorisk gjennomgåelse av måten syntaksen er framstilt på i dansk-norsk læreboktradisjon gjennom 300 år", nr. 37: *Endre Mørck:* "Identitetsmarkerende relativsetninger", *Svein Lie:* "Om å stryke *at* og skifte betydning", *Helge Lødrup: "De* og *dem* i dialekten på Oslo vestkant", *Ivar Jemterud:* "Om interjeksjoner og følelser – en replikk til Thorstein Fretheim", *John Ole Askedal:* "A note on pronominal substitution in certain presentative passive sentences in Norwegian". *SL*

Rønhovd, Jarle (red.): Tekst og kommunikasjon. Tapir 1982. 212 s.

Boka inneholder foredragene fra en konfereanse i Geiranger, Norge, 29.–31. oktober 1981: *Guttorm Fløistad:* "Om å lese og å skrive. En innføring i den filosofiske hermeneutikk", *Bernt Fossestøl:* "Tekstlingvistikk – historikk og aktuelle problemstillinger", *Jan Terje Faarlund:* "Syntaks, pragmatikk og litterære genrar", *Kjell Ivar Vannebo:* "Tid og tekst", *Thorstein Fretheim:* "Tanker om tekstgrammatikk", *Thore Roksvold:* "Pragmatisk

analyse av avistekster", *Olav Øyslebø:* "Tekst og kommunikasjon", *Jan E. Byberg:* "Pragmatikk i skulen". *SL*

Språklig Samling. 23. årgang. Nr. 1–3. Tidsskrift utgitt av Landlaget for språklig samling.

Nr. 1/2 konsentrerer seg om Norsk språkråd ved tiårsjubileet, nr. 3 om lærebokspråk. *SL*

Språkvitenskap. En elementær innføring. Redigert av Harald Bjorvand, Even Hovdhaugen og Hanne Gram Simonsen. Universitetsforlaget 1982. 326 s.

Boka legger hovedvekten på å gi en oversikt over sentrale språkvitenskapelige begreper og analysemetoder. Den gir en innføring i språkets oppbygning og funksjon, og setter det inn i en sosial og historisk sammenheng. Even Hovdhaugen skriver om språk og språkvitenskap, Kirsti Koch Christensen om språkbrukerkunnskap, Rolf Theil Endresen om fonologi og morfologi, Even Hovdhaugen og Jorunn Valgard om syntaks, Even Hovdhaugen om semantikk, Kåre Skadberg om språk og samfunn og Harald Bjorvand om historisk språkvitenskap. Boka er tenkt som en lærebok til forprøven i språkvitenskap ved universitetene. Den tar også sikte på å være en håndbok for studenter på alle trinn i språkstudiet og en bok for alle som ønsker å vite litt mer om språk og språkvitenskap. Blant annet derfor har boka tre tillegg ("Språkfamilier", "Faghistorie" og "Språkvitenskap, språklæring og språkundervisning") som ikke er pensum til forprøven i språkvitenskap. Den har også en omfattende språkvitenskapelig ordliste. *SL*

Stemshaug, Ola (red.): Norsk personnamnleksikon. Det Norske Samlaget 1982. 239 s.

Formålet med boka er å gi vitenskapelig funderte opplysninger om norske fornavn på en lettfattelig og enkel måte. I den første delen er det flere artikler om navngiving og navnebruk i det norske samfunnet fra de eldste kjente skriftlige kildene og fram til i dag. Det er også med et kapittel om "Råd ved namngjeving". Hoveddelen av boka er et alfabetisk oversyn over vanlige norske fornavn og fornavnledd. *SL*

Stove, Stein (red.): Færøyene – frendeland i vest. Norsk-Færøysk Lag. Oslo 1981. 159 s.

Boka er gitt ut av Norsk-Færøysk Lag i anledning av lagets femtiårsjubileum. Den inneholder artikler som belyser forskjellige sider ved det færøyske samfunnet: land og folk, historie, kultur og næringsliv. De særegne språklige forholdene blir belyst av Trygve Skomedal i en kort og oversiktlig artikkel om "Det færøyske skriftmålet". I artikkelen "Ymist om stadnamn på Færøyane" gir Per Hovda eksempler på den navneskatt som finnes på øyene. *SL*

Syn og Segn. 88. årgang. Tidsskrift utgitt av Det Norske Samlaget.

Artikler med språklige emner: nr. 1: *Unni Karin Utvik:* "Det samiske språket i Sovjetunionen", nr. 3: *Oddvar Natvik:* "Medieutviklinga og målrørsla", nr. 4: *Peter Hallaråker:* "Olav Paulson – ein føregangsmann i målreisinga", *Jan Terje Faarlund:* "Kva står målstriden om?", nr. 5: *Jan Ove Ulstein:* "Norsk salmebok. Tekstane.", nr. 7: *Atle Næss:* "Språket i tre Østfoldromanar", nr. 8: *Einar Flydal:* "Språket på sokkelen" (om oljespråk). *SL*

Texmo, Kirsti: Språkvalget. En innføring i språkbruksanalyse. Universitetsforlaget 1982. 148 s.

Forfatteren tar utgangspunkt i tradisjonell stilistikk og utvider området slik at det også omfatter dagens språkbruksanalyse. Boka er delt i en teoretisk og en praktisk del. I den teoretiske delen gir forfatteren en innføring i begreper og termer som blir brukt i praktisk analysearbeid. Emner som kommunikasjonssituasjonen, språkfunksjoner, ord, ordtyper, syntaks og argumentasjon blir behandlet. I den praktiske delen gir forfatteren tre eksempler på tekstanalyse, der det er lagt inn oppgaver som leseren kan øve seg på. Boka er beregnet på studenter ved pedagogiske høgskoler, distriktshøgskoler og universiteter, men kan også leses med utbytte av lærere som arbeider med morsmålsundervisning i ungdomsskole og videregående skole. *SL*

Torp, Arne: Norsk og nordisk før og nå. Universitetsforlaget 1982. 196 s.

Boka faller i to hoveddeler. I den første delen gjør forfatteren greie for hovedpunkter i utviklingen av språksystemet i nordiske språk, særlig norsk, fra urnordisk tid og fram til i dag. Hovedvekten er lagt på lydutviklingen. Den andre delen tar for seg inndelingen av de nordiske språkene i eldre og nyere tid. Her opererer forfatteren med tre stadier i utviklingen: *vikingtiden* (ca. 700–1100), der den viktigste forskjellen går mellom vestnordisk (norrønt) på den ene siden og østnordisk (dansk og svensk) på den andre siden, *høymiddelalderen* (ca. 1100–1300) med skille mellom nordskandinavisk (norrønt, svensk) og sørskandinavisk (dansk) og *nyere tid* (etter ca. 1500) med skille mellom utbygdmål (islandsk og færøysk) og skandinavisk (dansk, norsk, svensk). Forfatteren refererer også visse undersøkelser av grannespråksforståelse i Norden og diskuterer forholdet mellom normaltalemål og folkemål i de nordiske landene. Etter noen kapitler er det tatt med øvingsoppgaver med forslag til løsninger. Til slutt er det om lag 20 sider med tekstprøver på ulike nordiske språk, både eldre og moderne. De siste er gjengitt også med lydskrift. Boka er i første rekke beregnet på morsmålsstudenter ved universiteter og høgskoler. *SL*

Venås, Kjell: Mål og miljø. Innføring i sosiolingvistikk eller språksosiologi. Novus forlag 1982. 282 s.

Dette er en innføring i sosiolingvistikk beregnet på norskstudenter ved universiteter og høyskoler, men boken vil også være av stor interesse for andre som er opptatt av språk og samfunn. Boken gir en grundig og pedagogisk vel tilrettelagt innføring i sosiolingvistiske problemstillinger og arbeidsformer. Mange undersøkelser fra inn- og utland blir referert og kommentert. Hovedvekten ligger likevel på norske forhold. Etter innledningskapittelet "Vitskapleg grunnlag" og kapittelet "Språket i sosiale grupper" gir kapittelet "Å vera fleirspråkleg" en generell innføring i fenomenet flerspråklighet og en mer inngående drøfting av spørsmål som gjelder hjemlige forhold. Forfatteren omtaler stillingen til samisk og finsk i Norge (særlig) og Sverige. Innvandrerspråk blir behandlet, med omtale av norskopplæring for frem-

medarbeidere og deres barn. Det gir perspektiv at forfatteren her også redegjør for språksituasjonen til norske innvandrere i Amerika, på grunnlag av Einar Haugens bok *The Norwegian Language in America* (1953). I dette kapittelet er det også med en orientering om *russenorsk*, et hjelpespråk i handelen mellom russiske kjøpmenn og norske fiskere på 1800-tallet. De siste kapitlene gir blant annet innblikk i saker som har vært aktuelle i Norge i de siste årene, f.eks. spørsmålet om forsøk med den første lese- og skriveopplæringen på dialekt. Dette blir spesielt behandlet i slutten av kapittelet "Morsmål, skriftspråk og skule", der også *talt* språk i skolen blir drøftet. I kapittelet "Språkhaldningar" kommer forfatteren etter den allmenne innføringen inn på særlige norske forhold: valg av bokmål eller nynorsk som skolespråk og opprettelse av parallellklasser med annet opplæringsmål enn det vedtatte skolespråket. Kapittelet "Rikspråk og folkemål i Noreg og andre land" gir bl.a. en vurdering av bokmål og nynorsk i forhold til begrepet "rikspråk". Om nynorsk sier forfatteren: "Med visse atterhald må vi derfor kunne seia at nynorsk stettar vanlege krav til eit rikspråk. At det ikkje er eit rikspråk i den mest vanlege meininga av ordet, kjem av at nynorsk ikkje er brukt som talemål av noko lokalsamfunn, og at det ikkje i nemnande mon blir ført over som talemål frå ættled til ættled."(s. 210) I kapittelet "Språkstyring og språkrøkt" drøfter forfatteren prinsipper som kan ligge til grunn ved normering, f.eks. språklig økonomi og purisme. Han går spesielt inn på normeringsproblemer i nynorsk og drøfter særlig det aktuelle spørsmålet om ordforrådet.

Mål og miljø er en viktig bok, ikke bare fordi det er den første inngående og systematiske innføringen i sosiolingvistikk i Norge, men kanskje særlig fordi den gir et bredt og nyansert bilde av norske språkspørsmål fra et språksosiologisk og normeringsteoretisk synspunkt. Leseren får en førstehånds presentasjon av en del av de saker som Norsk språkråd arbeider med og må ta standpunkt til. Kjell Venås har særlige forutsetninger for å gi en slik presentasjon, som formann for nynorskdelen av fagnemnda i Norsk språkråd (i arbeidsåret 1983 formann for fagnemnda).

Boken har en litteraturliste med mer enn 230 titler, personregister og et alfabetisk emneregister. *AaL*

Vigeland, Bjørn: Dialekter i Norge. Målmerker med språkhistoriske forklaringer. Universitetsforlaget 1981. 206 s.

Dette er ei lærebok for studentar ved lærarskulane og til grunnfag i norsk, og meininga er at studenten skal ta til på første side og arbeida seg gjennom stoffet, dels med lesing og dels med oppgåveløysing. Boka samlar og organiserer den informasjonen studentar treng for å læra å heimfesta prøver av norske målføre, og gjev ein del språkhistorisk bakgrunnstoff. Boka har også ei stutt innføring i gammalnorsk. Det er såleis ikkje nytt stoff Vigeland legg fram, men måten er pedagogisk og studentvennleg, og skulle kunna høva bra for studenter i dei andre nordiske landa og, når dei vil setja seg inn i sambandet mellom ulike former av moderne norsk talemål og eldre språktilhøve. *OG*

Vinje, Finn-Erik, Gert Smistrup, Kirsten Bryn Lowzow, Gunnar J. Borrevik, Leif Andersen og Nils E. Øy: Journalistspråket. Institutt for Journalistikk. Fredrikstad 1982. 335 s.

Ifølge forordet tar boka sikte på å dekke behovet for en lærebok om språket som det journalistiske verktøy, samtidig som den skal være en oppslagsbok som gir journalisten praktisk veiledning i språklige spørsmål. I avsnittet "Verktøy i journalistspråket" gir Gert Smistrup en rekke generelle råd, som for en stor del bygger på erfaringer fra amerikansk journalistikk. Kirsten Bryn Lowzow skriver om "Journalistspråk for barn" og Gunnar J. Borrevik om "Språket i ny teknikk" (om de språklige følgene av ny datateknikk i redaksjonene). Leif Andersen og Nils E. Øy gjør greie for en undersøkelse blant 130 journalister om "Språkrøkt i redaksjonene". Hoveddelen av boka (s. 57–293) – "Språk i journalistikk" – er skrevet av Finn-Erik Vinje. Her kommer Vinje inn på emner som har interesse langt utenfor journalistenes rekker: språkkløfter i spesialistsamfunnet, ordkunnskap, lesbarhetsundersøkelser (liks), om å skrive forståelig, om å skrive med plan, informasjonsmengden i forskjellige tekster, "substantivsjuken", periodelengde osv. Vinje har tidligere skrevet liknende bøker for statsansatte, kringkastingsfolk og andre, men her er synspunktene til dels utdypet og supplert med nye forskningsresultater. *SL*

Vinje, Finn-Erik: På talefot med språket. NKS-Forlaget 1982. 195 s.

Boken er et opptrykk av artikler Finn-Erik Vinje har hatt i språkspalten i bladet *Administrasjonsnytt*. Spalten har samme navn som en bok Vinje gav ut for noen år siden: *Norsk i embets medfør*. Mye av innholdet er også det samme som i den tidligere boken, det gjelder særlig de første kapitlene. I en kåserende form gir forfatteren gode råd om hvordan man kan forbedre språket sitt, slik at det blir mer leservennlig, enkelt, klart og konkret. Videre drøfter han språklige detaljer, f.eks. forklaringen på en formulering som "kald dusj er sunt", plasseringen av nektingsadverbet *ikke,* bruken av visse fremmedord, uttalespørsmål, kommaregler, ortografiske spørsmål.

I kapittelet "Om å ta parti" viser forfatteren hvordan valg av ord og uttrykksmåter kan avsløre holdinger, advarer mot skjulte påstander ("presupposisjoner") og gir råd til den som tilstreber en nøytral form. I dette kapittelet gir forfatteren sitt syn på bruken av ordet *mann* som etterledd i titler og bruken av *han* som kjønnsnøytralt pronomen. Han mener at både *-mann* og *han* kan brukes kjønnsnøytralt i mange tilfeller, og ser dette som en parallell til at det er den maskuline varianten av yrkestitler (f.eks. kasserer, lærer, pleier) som nå brukes om begge kjønn. Vinje sier at en ikke må overdrive språkets betydning og tro at likestillingen mellom kjønnene er et spørsmål om språklige reformer. *AaL*

Vaagland, Per Ivar: Målrørsla og reformarbeidet i trettiåra. Det Norske Samlaget 1982. 180 s.

Ein av dei store rettskrivingsreformane i Noreg var 1938-reformen. Det er også den reformen som har skapt størst strid. Boka gjev ein grundig analyse av korleis nynorsksida såg på rettskrivingssaka, og korleis det vart arbeidd med rettskrivinga innanfor målrørsla og i statsstyringa. Vaagland har kome personane som engasjerte seg i rettskrivingssaka, nær innpå livet, og legg fram mykje nytt og spanande stoff frå ei konfliktfylt tid i norsk kultur- og språksoge. Boka er veldokumentert, og så velskriven at det er ei glede å lesa henne. *OG*

Wiggen, Geir: Oslo bymål. Ei lærerrettleiing. Stensilert. Oslo 1981. 55 s.

Heftet er laget først og fremst som et hjelpemiddel for lærere i Oslo-skolen, men kan også ha interesse for andre. Forfatteren bygger på resultatene fra prosjektet "Talemålsundersøkelsen i Oslo (TAUS)" 1971–76, med særlig vekt på lydverk og formverk. Heftet er gratis og kan bestilles fra Skolesjefen i Oslo. *SL*

Wiggen, Geir: Rettskrivingsstudier I. Talemålskorrelative normavvik i grunnskoleelevers skriftlige arbeid: Norsk forskningsstatus 1981. Novus forlag 1982. 171 s.

Dette er den første rapporten fra forskningsprosjektet "Språklige normavvik i grunnskoleelevers skriftlige arbeid", som Norges almenvitenskapelige forskningsråd finansierer. Rapporten presenterer og analyserer tidligere norske rettskrivingsstudier, deres materiale, metoder og enkelte resultater. Analysen tar sikte på å finne fram til rimelig holdbare uttrykk for den slags avvik fra rettskrivingsreglene som samsvarer formelt med skrivernes talemålsform – talemålskorrelative normavvik. Rapporten behandler andelen av slike avvik, forskjeller mellom gutter og jenter, aldersforskjeller, sosiale forskjeller og avvikenes art. Dessuten er det jamføringer av norske data med tilsvarende utenlandske. *SL*

SVERIGE

Av *Claes H. Garlén (CHG), Catharina Grünbaum (CG)* og *Margareta Westman (MW)*

Allén, Sture: Nusvensk frekvensordbok baserad på tidningstext. 4. Ordled, betydelser. Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1980. 1031 + LII s.

Detta sista band av Nusvensk frekvensordbok behandlar morfologin hos det ordmaterial som ligger till grund för ordboken. Här redovisas alla de olika ordled som ingår i de lexikaliska orden (prefix, grundmorf, ordbildningssuffix, fog, ordböjningssuffix). Vidare redovisas ordleden i kontext, dvs. i de lemman som de förekommer i, t.ex. *cep,* cep/cip ''taga'', re *cep* tiv, re *cip* ient. För polysema komponenter redovisas de olika kärnbetydelserna, t.ex. *ramp,* ramp 1 ''lamprad'', *ramp* feber, ljus *ramp;* ramp 2 ''sluttande uppfart'', bil *ramp,* avkörnings *ramp;* ramponera ''fördärva'' *ramp on er* a. (Orden är i ordboken uppställda på rader och inte, som här, i följd och med skiljetecken.) Frekvensuppgifter ges ur alla tänkbara aspekter; bl.a. redovisas ordleden efter fallande frekvens, alfabetiskt, finalalfabetiskt och efter sin plats i lemmana – initialt, medialt och finalt. I denna volym ges också uppgifter om vilka tidningsartiklar som ligger till grund för undersökningen. *CG*

Collinder, Björn, Svenblad, Ralf: Förkortningsordbok. 6 000 svenska och internationella förkortningar med förklaringar. LiberFörlag, Stockholm 1981. 101 s.

Förutom allmänna svenska och utländska förkortningar och olika fackspråkliga förkortningar tar denna ordbok upp initialord och förkortade namn på myndigheter, organisationer, institutioner, företag o.d. Den kan till omfånget inte mäta sig med den klassiska Fritzes förkortningslexikon, men den har å andra sidan många förkortningar av färskt datum, t.ex. OPEC, OÄ (orienteringsämne), ABBA (Både konservfabrikanten och sånggruppen), H&M (Hennes och Mauritz AB). *CG*

Dahl, Östen: Grammatik. Studentlitteratur, Lund 1982. 108 s.

I den här boken ges en presentation av vad grammatik är för någonting. Framställningen utgår från svenskan men innehåller också exempel från andra språk och då inte bara från de vanligaste skolspråken.

Grammatiken indelas i morfologi och syntax, men morfologin får ingen egen avdelning i framställningen, vilket är naturligt med hänsyn till att det här fråga om en ''allmän'' grammatik. Grundval för beskrivningen är i stället syntaxen, dvs. olika slag av satser och deras funktion. Olika ordklassers formlära behandlas där det blir aktuellt i satsbeskrivningen.

Trots den översiktliga karaktären diskuteras flera fundamentala problem i språkbeskrivningen, t.ex. förhållandet mellan kategori och funktion (hit hör bl.a. vår traditionella skiljelinje mellan ordklasser och satsdelar). Förutom våra viktigaste hävdvunna grammatiska begrepp behandlas också kriterier på ordklasser, förhållandet mellan naturligt genus och grammatiskt genus, satsers tema-rema-struktur, förhållandet tempus – aspekt. Framställningen avslutas med en kort introduktion i generativ transformationsgrammatik.

Den fina framställningen skäms då och då av tryckfel som kan vilseleda den grammatiskt osäkre; så t.ex. talas det om *han-* och *honom*-genus i stället för *han-* och *hon*-genus (s. 33) och om substantivens deklarationer (s. 67). *MW*

Elert, Claes-Christian & Fries, Sigurd (utg.): Nordsvenska. Språkdrag i övre Norrlands tätorter. Acta Universitates Umensis. Umeå Studies in the Humanities 49. Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1982. 254 s.

I *Nordsvenska* publiceras ett antal uppsatser som alla har anknytning till forskningsprojektet ''Stadsmål i övre Norrland'', vilket bedrivits vid Umeå Universitet under 1970-talet. De orter som varit föremål för undersökningen är Arvidsjaur, Gällivare-Malmberget, Luleå, Lycksele, Skellefteå och Umeå. I boken ingår följande uppsatser: *Claes-Christian Elert och Sigurd Fries:* Inledning. *Per-Ove Ottosson:* Historiska och statistiska uppgifter om de sex undersökningsorterna. *Berit Norstedt:* Intervju och samtal. En undersökning av två umemakars talspråk. *Iréne Jo-*

hansson: Nordsvenska vokaler. *Per Lindblad:* Sje- och tje-ljudet i sex nordnorrländska stadsmål. *Gösta Bruce:* Reglerna för slutledsbetoning i sammansatta ord i nordsvenskan. *Iréne Johansson:* Satsintonation och satsintonationen som ledtråd vid dialektigenkänning i nordsvenskan. *Britta Eklund:* ''Jag såg han.'' Om objektsformer av personliga pronomen i nordsvenskan. *Maria Bolander och Birgitta Hene:* ''Hä gå bra dä!'' Varianter till *det* i regionalt standardspråk i Arvidsjaur. *Elisabet Andersson:* Några pronominella bestämningar i Umemålet. *Birgitta Hene och Barbro Holmgren:* ''Vi flytt int.'' Presens av olika verb samt preteritum av *vara* i standardspråken i Arvidsjaur och Skellefteå. *Tommy Berg:* Provinsialismer i gymnasisters språk. *Åke Jonsson:* En bibliografi över vad som skrivits om svenskt språk i övre Norrland. *CHG*

Gunnarsson, Britt-Louise: Lagtexters begriplighet. En språkfunktionell studie av medbestämmandelagen. Liber förlag, Lund 1982. 326 s.

I denna doktorsavhandling undersöks olika textstrategiers inflytande på förståeligheten hos medbestämmandelagen. Till grund ligger författarens modell för förståelighet som antar samband mellan läsavsikt, förståelsenivå och textnivå. Tillämpad på lagtext leder modellen till antagandet att pragmatiska faktorer som perspektiv och funktionsorientering hos texten är av grundläggande betydelse för handlingsinriktad förståelse hos läsaren.

Författaren har utfört begriplighetstest. Som grund för dessa utfördes en pragmatisk analys av delar av lagtexten som innefattar textens politiska syften och funktioner. Hon har också utvecklat en modell av läsprocessen där begripandet ses som en serie av kopplingar mellan läsarens situation och lagtextens beskrivningar. Även skillnaden mellan ett domstolsperspektiv och ett medborgarperspektiv ansågs vara av betydelse. För att komma åt innehållsbasen i en lagtext utarbetades ett schema där denna bas analyseras utifrån medborgarens handlingsperspektiv. På denna grundval utarbetades en alternativtext som testades mot originaltexten med hjälp av beskrivningar av faktiska fall och frågor på dessa. Testgruppen utgjordes av 264 vuxna, fördelade på en grupp i AMU-utbildning (statlig arbetsmarknadsutbild-

ning), en grupp fackliga representanter och en grupp juridikstuderande. Tendensen är att alternativtexten var lättare att begripa än originaltexten, och en analys av testpersonalernas felsvar tyder på att just kopplingsprocessen är viktig för lagtextförståelse.

Den här studien har sitt främsta värde i att författaren studerar texters begriplighet i relation till deras avsedda funktion, inte som ett fenomen i sig. *MW*

Hedquist, Rolf: Att påverka med språk. En översikt av språkliga påverkningsmedel med exemplifiering från Radio Moskvas, Radio Berlin Internationals och Radio Polonias svenskspråkiga sändningar. Psykologiskt försvar, nr 113. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, Stockholm 1982. 142 s.

I förordet förklarar beredskapsnämnden för psykologiskt försvar att det är den som tagit initiativet till undersökningen: ''För att genom psykologiskt försvar kunna motverka den propaganda som en motståndare sprider via radio eller trycksaker, gäller det att känna till hur språket kan utnyttjas för opinionspåverkan.''

Med hjälp av begrepp från klassisk retorik och från sentida forskning analyserar Hedquist ett antal radioutsändningar på svenska från Sovjet, DDR och Polen. Han börjar med att redogöra för språkets funktioner, hur det kan påverka vår varseblivning och brukas för att styra lyssnaren. Så behandlas skillnaden mellan att övertyga och att övertala, förhållandet mellan propaganda och indoktrinering. Därefter diskuteras olika sätt att argumentera där tekniken att stöda sig på auktoriteter tycks vara rätt vanlig i materialet. Även dispositionerna analyseras. Så följer avsnitt om stil, om språkbruk som framkallar känslor, om konsten att undvika att uttrycka information eller ta ställning och till slut ett avsnitt om uttal. I avsnittet om stil finns karakteristiker av de olika sändningarnas program. Författaren säger här bl.a. att Radio Moskvas stil torde vara så olik den en normal svensk lyssnare väntar sig i ett nyhetsprogram att man nog till dels missar målet, inte minst på grund av de många värderande orden i programmen. *MW*

Henrikson, Alf: Verskonstens ABC. En poetisk uppslagsbok med teckningar av Björn Berg. Atlantis, Stockholm 1982. 1983 s.

Den lika lättsamme som lärde fil.dr Alf Henrikson har här till den bildningstörstande allmänhetens fromma och än mera glädje sammanställt ett verskonstens termverk från *accent* till *överklivning*. Däremellan inryms och förklaras allehanda inhemska och välska versmått, stilfigurer och andra poesins konstituenter, såsom, för att ta ett utsnitt ur bokstaven *s, Simile, sinnesanalogi, sirventese, sjuradiga strofer, skandera, skothending, slagrim.*

Företeelserna belyses med ömsom citat ur världslitteraturen, ömsom för ändamålet specialskrivna exempel av sant Henriksonskt märke. Boken avslutas med en kortare, kommenterad bibliografi. *CG*

Jonsson, Åke: Den omsorgsfulle ordmålaren. Studier i Sven Jerrings radiospråk mot bakgrund av radions allmänna syn på språket under de första decennierna. Acta Universitatis Umensis, Umeå Studies in the humanities 48. Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1982. 193 s.

Sven Jerring var verksam vid den svenska radion ända sedan starten på 1930-talet och in på 1970-talet. Han är ännu för stora delar av svenska folket den kanske mest kände radiomannen – för sina reportage, sportreferat och barnprogram. Han blev också ideal och mönsterbildare för generationer av radioreportrar. Åke Jonsson tecknar i denna doktorsavhandling dels en bild av radions allmänna riktlinjer för språkbehandlingen, dels den språkligt korrekte och medvetne Sven Jerrings utveckling mot en alltmer informell stil. Särskilt undersöks ett antal specifika drag i hans språk, bl.a. bruket av di – de – dem – dom, bruket av verbens es-former samt meningslängd och bisatsantal. *CG*

Josephson, Olle: Svåra ord. En undersökning av förståelsen av 153 ord från ekonomiska, sociala och politiska sammanhang. Meddelanden från institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet, MINS, nr 11, 1982, 252 s.

Textförståelse ur skilda aspekter är ett forskningsområde som växt sig allt starkare under framför allt det senaste årtiondet. Den i Sverige mest uppmärksammade (och missbrukade) undersök-

ningen är Frick-Malmströms Språkklyftan (1976), som redovisar hur AMU-elever (personer i statlig arbetsmarknadsutbildning) förstår 700 ord.

Olle Josephsons doktorsavhandling rör 153 ''samhällsord'' prövade på skolelever på olika stadier och på AMU-elever. Den går djupare och är metodiskt mer genomarbetad, inte minst i fråga om utformningen av förståelsetesten. Syftet med undersökningen är att försöka få fram egenskaper som gör ord svåra att förstå. Till den änden har författaren underställt testorden semantisk särdragsanalys och djupkasusanalys för att söka finna om svårighetsgraden är avhängig av ordens semantiska struktur. Båda dessa instrument visar sig emellertid, utom i vissa undantagsfall, alltför trubbiga när det gäller att komma åt vad som gör ord svårbegripliga. Författarens slutsats är att vad som avgör ords svårighetsgrad är deras frekvens (vilket dock betyder minst), deras yttre likhet med andra kända ord, deras innehåll (här ingår innehållet i ordens djupkasusstruktur, vilket betyder mer än djupkasusstrukturen som sådan) samt den kontext som orden förekommer i. Av betydelse för om ord förstås eller ej är naturligtvis också försökspersonernas ålder, utbildning och intressen. Det inte minst värdefulla i Olle Josephsons avhandling är hans resonemang om svårigheterna att komma åt vad ordförståelse egentligen är och hans skeptiska inställning till enkla undersökningsmetoder med anspråk på att redovisa absoluta värden för ords svårighetsgrad och folks kännedom om deras innebörd. Ordförståelseundersökningar har inte sällan misstolkats. Värdefulla är också hans synpunkter på hanteringen av svåra ord i undervisningssammanhang. *CG*

Kotsinas, Ulla-Britt: Svenska svårt. Några invandrares svenska talspråk. Ordförrådet. Meddelanden från institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet, MINS, nr 10. 1982. 282 s.

I denna doktorsavhandling analyseras ordförrådet i några invandrares svenska talspråk. Undersökningen grundar sig på inspelningar som gjordes under en kurs i svenska där det då och då under lektionerna uppstod spontana samtal på svenska. Ordförrådet behandlas ordklassvis. Här diskuteras antalet olika ord i

skilda ordklasser och även ordens längd, komplexitet och semantiska innehåll. Dessutom tas sådana syntaktiska och pragmatiska faktorer upp som påverkar bruket av ord: vissa ord används i vidare betydelse eller fler sammanhang än i svenskarnas svenska.

Till exempel får verben ofta vidgad betydelse och adverben används för att uttrycka modalitet, tempus och kontrast mer än som sker i normal svensk svenska. Analysen visar också hur interjektioner, räkneord och personnamn utnyttjas i speciella syften. Materialet uppvisar knappast några synonymer alls, utan varje kommunikativ avsikt tycks ha endast ett uttryck.

Därefter diskuteras kommunikativa strategier, såsom undvikande och ersättning. Även de faktorer som kan tänkas påverka inlärningen av lexikala element behandlas. Slutligen ges också en karakteristisk av varje informants prestation med avseende på företeelser som pidginisering och fossilisering.

Den här framställningen är av betydande intresse genom att den – i motsats till andra undersökningar – behandlar invandrares svenska talspråk i användning. *MW*

Nilsson, Stig: Tekniskspråk & språkteknik. Ingenjörsförlaget, Stockholm 1981. 158 s.

Boken är ett urval av författarens språkspalter i Ingenjörsförlagets tidning Ny teknik. Här behandlas dels termer och uttryck i fackspråk och fackjargong, dels mer allmänspråkliga företeelser och inte minst nyheter och modeuttryck i fack- och allmänspråk. Författaren är docent i nordiska språk. *CG*

Platzack, Christer: Modern grammatisk teori. En introduktion till EST. LiberFörlag Lund 1982. 175 s.

Syftet med boken är att för svensk publik introducera huvuddragen av den moderna versionen av transformationsgrammatiken, som kallas ''The Extended Standard Theory'' eller EST.

Framställningen inleds med ett avsnitt om den filosofiska bakgrunden till EST: vad man avser är att beskriva den kärngrammatik som en individ tillägnar sig i sitt eget språk när universalgrammatikens parametrar får fixerade värden. I boken beskrivs med många svenska exempel det regelsystem och det system av

principer som sägs samverka för att generera korrekta satser. Sålunda behandlas i var sitt avsnitt basen med lexikon och kategoriregler, transformationer, deletionsregler och filter, teorin om abstrakta kasus och bindningsteorin. Dessutom finns två appendix, dels ett som introducerar de viktigaste begreppen och idéerna i traditionell generativ transformationsgrammatik, dels ett register som ger förklaringar till termer och begrepp som används inom EST.

Författaren har verkligen ansträngt sig att förmedla tankegångar och tänkesätt inom detta abstrakta område; efter varje huvudavsnitt ges en rad övningsexempel som läsaren kan pröva sina nya insikter på. *MW*

Sigurd, Bengt: Möt språkforskningen. LiberFörlag, Lund 1983. 148 s.

Möt språkforskningen är en lättläst introduktion till lingvistiken. Flera viktiga delområden av detta stora språkvetenskapliga forskningsfält presenteras i boken. I separata kapitel behandlas bl.a. semantiska, fonetiska, morfologiska, syntaktiska, psykolingvistiska och sociolingvistiska ämnen. Framställningen har berikats med ett flertal exempel hämtade såväl från modern svenska som från mer exotiska språk som fornsvenska, turkiska och chinyanja.

Den som tidigare har läst Bengt Sigurds Språkstruktur (från 1967) känner vid läsningen av Möt språkforskningen genast igen sig: de två böckernas disposition är ungefär densamma, flera av exemplen går igen och stora textpartier är intakta. Vissa kapitel är emellertid rejält omarbetade, framför allt de som handlar om syntax, psykolingvistik och sociolingvistik – områden inom vilka det har bedrivits mycket forskning sedan den första boken publicerades. *CHG*

Språket och kulturen – utgångspunkter för en humanistisk förnyelse. Kulturpolitisk debatt 8 utg. av Statens kulturråd. 1982. 77 s.

Våren 1982 anordnade Skolöverstyrelsen och Statens kulturråd en konferens om svenskundervisningen och kulturen. Några av föredragen har samlats i ett nummer av kulturrådets tidskrift. Ur innehållet kan nämnas *Ulf Teleman,* Svenskämnet och sven-

skan, *Bengt Nerman,* Att berätta sin erfarenhet (om berättandet som förlösande faktor för skrivandet), *Ingela Josefson,* Språket, människan, tekniken och framtiden och *Tomas Fürth,* Språket, tekniken och framtiden (båda bl.a. om datorspråkens otillräcklighet). *Jan Thavenius, Sara Lidman* och kulturrådets ordförande *Anders Clason* visar i sina bidrag förhållningssätt till kulturen som man hoppas vart och ett på sitt sätt skall kunna bidra till en nyorientering inom undervisningen med en djupare förståelse för även den svårare diktningens betydelse för vår förmåga att tolka tillvaron och finna ord för våra upplevelser. *CG*

Rapporter från projektet *Språk och kön i skolan.* Utg. av institutionen för ämnesmetodik och ämnesteori vid Lunds universitet (lärarhögskolan i Malmö).

Vid Lärarhögskolan i Malmö bedrivs sedan 1980 ett projekt Språk och kön i skolan, en del av det större projektet Språk och kön, som undersöker de språkliga villkoren för mäns och kvinnors deltagande i samhällslivet. Följande rapporter har utkommit:

1. *Tor G. Hultman,* Språk och kön i skolan. (Utgången, tryckt i Elevsvenska, red. Kent Larsson, 1981, anm. i Språk i Norden 1982)
2. *Jan Einarsson,* Är barn medvetna om språkliga könsskillnader? 1980.
3. *Jan Einarsson,* Fult och fint. Anteckningar om språk och kön. 1981. (''Vill ge en skissartad bild av det manliga och det kvinnliga i vår kultur och ge exempel på hur denna bild avspeglas i språkliga uttryck och språkligt beteende.'')
4. *Margareta Bruzelius* m.fl., Tigare och talare i skolan. 1981.
5. *Jan Einarsson,* Blandskolans femma. Iakttagelser under en skoldag. 1981. (Exempel på det språkliga samspelet i klassrummet.)
6. *Tor G. Hultman,* Talar läraren till en flicka eller till en pojke? Ett lyssnartest. 1981.
7. *Jan Einarsson,* Bekönade ord i förskolan. 1981. (En undersökning av hur barn markerar könstillhörighet hos ett antal ord och fraser.) *CG*

Språkhistoria och språkkontakt i Finland och Nordskandinavien. Studier tillägnade Tryggve Sköld den 2 november 1982. Kungl. Skytteanska samfundets handlingar 26. Stockholm 1982. 306 s.

Denna festskrift till professorn i finska vid Umeå universitet, Tryggve Sköld, innehåller 21 bidrag rörande språken i Finland och Nordskandinavien: finska, samiska, svenska och norska. Förutom en rad ortnamns-, dialekt- och ordstudier kan följande uppsatser nämnas: *Robert Austerliz,* Finnish derivational profiles, *Karl-Hampus Dahlstedt,* Ord för 'renko' i nordsvenska dialekter. En studie i mellanspråklig ordgeografi, *Åke Hansson,* En stad byter skriftspråk, *Elina Helander,* Det finska språkets ställning i Övre Soppero i dag, *Gösta Holm,* Kväner, kvänland och kainalaiset, *Ann-Christin Mattisson,* Stavningen av samiska ortnamn på kartorna över nordligaste Sverige, *Israel Ruong,* Samiska benämningar på icke-samer, *Pauli Saukkonen* m.fl., Honomyms of finnish (på finska), *Bo Wickman,* Nordisk påverkan på samisk syntax. *CG*

Svar på tal om svenskundervisningen och skolans kulturpolitiska uppgifter. Red. Karin Dahl, utg. Skolöverstyrelsen. Liber Utbildningsförlaget, Stockholm 1982. 207 s.

Svar på tal är en antologi utgiven av SÖ i samråd med Statens kulturråd i syfte att "ge impulser till ett utvidgat fruktbart samarbete mellan skolan och andra kulturinstitutioner i samhället" (jfr Språket och kulturen ovan). De 21 bidragen behandlar ur skilda aspekter olika förutsättningar och metoder att frigöra och utveckla elevernas språkliga uttrycksförmåga. De uppsatser som mer direkt går in på språkliga frågor är *Ulf Teleman,* Språket, skolan och levande livet (om principer för språkundervisningen i modersmålet), *Per Linell,* När behöver vi grammatiken?, *Els Oksaar,* Språket och kulturen som trygghets- och konfliktfaktor. Minoritets- och majoritetsproblem (om tvåspråkighetsfrågor) och *Ragnhild Söderbergh,* Att lära sig läsa och skriva i 80-talets Sverige (om läs- och skrivinlärning hos förskolebarn). *CG*

Svensk-isländsk ordbok, Sænsk-íslensk orðabók. Gösta Holm (huvudred.) och Aðalsteinn Davidsson (isländsk red.). Walter Ekstrands Bokförlag, Lund 1982. 849 s. + XCVIII s.

Denna nya och enda svensk-isländska ordbok, resultatet av mer än ett årtiondes arbete av många kvalificerade språkmän och fackredaktörer, fyller en av de stora luckorna i det internordiska ordboksbeståndet. Ordboken är anlagd på att kunna användas av både svenskar och islänningar. Således anges böjningen inte bara för de svenska uppslagsorden utan även för de isländska (genom sifferhänvisning till böjningsscheman i inledningen). Antalet uppslagsord anges inte, men boken är omfångsrik; till grund för ordförrådet ligger Svenska Bokförlagets svensk-engelska ordbok som kompletterats bl.a. med ord ur SAOL 10 och med nyord ur tidningstext, samt, för fraseologins del, ur Svensk handordbok. Över huvud taget är fraseologin riklig. Ordurvalet i fråga om flora och fauna har gjorts med särskild hänsyn till inhemska svenska och isländska förhållanden.

Boken inleds med två fylliga avsnitt om svenskans respektive isländskans uttals- och böjningssystem. Den innehåller dessutom översikter över svenska och isländska befattningar i statlig och kyrklig tjänst samt en lista med geografiska namn. *CG*

Thelander, Mats (red.): Talspråksforskning i Norden. Mål – material – metoder. Studentlitteratur, Lund 1982. 235 s.

Innehållet i denna bok utgörs av föredrag hållna vid den nordiska forskarkursen *Metoder inom talspråksforskningen* i Uppsala 1980. Bokens fjorton uppsatser är fördelade på tre huvudavsnitt av vilka det första upptar redogörelser för några grundläggande begrepp inom (särskilt den nordiska) talspråksforskningen. I det andra avsnittet diskuteras hur talspråksmaterial kan samlas in och i det tredje hur det insamlade materialet kan bearbetas och analyseras. Boken är försedd med såväl personregister som sakregister. Följande uppsatser ingår: *Karl-Hampus Dahlstedt,* Talspråkets metamorfoser, *Oskar Bandle,* Sociolingvistiska strukturer i de nordiska språken. Om förhållandet mellan standard, regionalspråk och dialekt, *Mogens Baumann Larsen,* Sprognormer 1979, *Ola Stemshaug,* Språkholdningar. Holdningar til språktypar og språkdrag. Holdningar til språkgranskningar, *Erik Olof Bergfors,* Dialektinsamling, *Bengt Nordberg,* Sociolingvistisk datainsamling, *Eva I. Ejerhed:* Metoder i lingvistiskt fältarbete, *Magnus Blomberg,* Hur fungerar

egentligen bandspelaren?, *Torsten Ordéus,* För bättre dialektinspelningar, *Sven Benson,* Utskrift på olika nivåer, *Mats Thelander,* Analys av språklig variation. Metodresonemang utifrån några nordiska talspråksundersökningar, *Claes-Christian Elert,* Instrumentella metoder i talforskningen, *Sven Benson,* Framställning av språkkartor, *Sture Allén,* Talspråksforskning med datamaskin. *CHG*